

موانع و مشکلات سرمایه گذاری مستقیم خارجی و راهکارهای مناسب برای جذب آن

یونس وکیل الرحابا

ابوالفضل دانایی

دانشگاه آزاد اسلامی (استان)

چکیده

در آزادسازی اقتصادی و جهانی شدن، در صورتی رشد و توسعه اقتصادی ندوم می یابد، که کشورها بتوانند فعالیت های دارای ارزش افزوده بالاتر و جدیدتر را گسترش دهند و کالاها و خدماتی تولید کنند که جایگاه آنها را در بازارهای رقابتی حفظ کند. در این زمینه سرمایه گذاری مستقیم خارجی بعنوان ابزاری مؤثر در تولید بین المللی می تواند نقش مهمی در کمک به بنگاههای ملی بازی کند. گذشته از این، در هم آمیزی اقتصادی بین المللی فرصتهایی برای تخصصی شدن فعالیتها فراهم آورده که سبب افزایش وابستگی های جهانی به منظور گسترش تجارت و سرمایه گذاری می شود.

در این مقاله برای دستیابی به هدف فوق به مدل سازی موضوع با بهره گیری از منابع اطلاعاتی زیر پرداخته شده است:

۱- پژوهشهای نظری

۲- تجربه کشورهای دیگر

۳- پژوهش میدانی

۴- مدل سازی باروشن *Topsis* و با بهره مندی از روش تصمیم گیریهای چند معیاری (MCDM).

مسیس یا گذر از مراحل بالا به ترتیبی موارد زیر پرداخته شده است:

- ۱) عوامل مؤثر در سرمایه گذاری خارجی
- ۲) عوامل حمایتی در سرمایه گذاری خارجی
- ۳) مشوق ها و الزامات سرمایه گذاری خارجی
- ۴) عوامل مهم از دیدگاه سرمایه گذاری خارجی
- ۵) عوامل مؤثر در جذب سرمایه گذاری خارجی
- ۶) محدودیت ها و مشکلات سرمایه گذاری خارجی
- ۷) اقدامات اصلاحی

پیشگفتار:

می دانیم که جلب سرمایه به ساختار اقتصادی ویژه ای نیازمند است که در برابر اقتصادهای دیگر توان لازم برای رقابت داشته باشد. ویژگی هایی مانند: رشد بازار، درآمد سرانه، چشم انداز سود، دسترسی به بازار، ثبات سیاسی و

اجتماعی، کیفیت نیروی کار، فضای قانونی و چگونگی مقررات، دسترسی به منابع، هزینه های تولید، دسترسی به فن آوری، دسترسی به مواد اولیه و ... حدود ۸۰ سال پیش در ایران با یک قرارداد ۶۰ ساله بزرگترین امتیازات نفتی تاریخ جهان به یک سرمایه گذار

روزافزون منابع سرمایه‌ای روبه‌رو ساخت. هم‌چنین بهره‌گیری از منابع مالی برای ساخت بعضی طرح‌های صنعتی سبب ایجاد حدود ۳۰ میلیارد دلار بدهی خارجی شد.

اکنون نیز در حالی که کشور با تنگناهای زیادی در تأمین منابع مالی به‌منظور افزایش سطح نرخ سرمایه‌گذاری‌های مولد روبه‌رو است، سرمایه‌گذاری خارجی، بعنوان ابزاری مؤثر در تولید بین‌المللی، می‌تواند نقش مهمی در کمک به بنگاه‌های اقتصادی تازه بازی کند.

۱-۳- عاملی برای گسترش بازرگانی، سرمایه‌گذاری و وابستگی‌های متقابل بین‌المللی

همراه با رشد کمابیش پیوسته در تجارت بین‌المللی، توزیع مالکیت در جهان نیز بسیار دگرگون شده است. در دو دهه گذشته جریان‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نزدیک به سه تا چهار برابر سریعتر از تجارت جهانی رشد کرده است. براساس اطلاعات موجود آهنگ درهم‌آمیزی اقتصادی بین‌المللی از اواسط دهه ۱۹۸۰ به این سو سریع شده و بویژه از سال ۱۹۹۰ در مناطق در حال توسعه جهان بجز آفریقا و خاورمیانه شتاب چشمگیر یافته است.

۱-۴- عاملی برای جهش در صادرات صنعتی
بررسی ترکیب کالاهای صادراتی کشور نشان‌دهنده دگرگونی آنها در هماهنگی با زمان نیست. تجربه سالهای گذشته نشان می‌دهد که هر مقدار و در هر صنعتی سرمایه‌گذاری کنیم به سبب آشنا نبودن با قواعد بازی، قادر به حضور در بازارهای جهانی با توجه به عقب ماندگی صنعتی، نبود منابع مالی، ضعف بازاریابی در سطح بین‌المللی و فاصله زیاد کشور با کشورهای صنعتی نیستیم و اگر بخواهیم به نتیجه مطلوب دست یابیم، بهترین و کوتاه‌ترین راه، تشویق سرمایه‌گذاری خارجی است.

۱-۵- عاملی برای ایجاد اشتغال یا تخفیف نرخ بیکاری
در زمینه سرمایه‌گذاری خارجی و رابطه آن با اشتغال نظرهای متفاوتی وجود دارد. در حالی که از نظر برخی کسان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌تواند به حل مشکل بیکاری یا تخفیف آن کمک کند گروهی نیز معتقدند که اثر قابل ملاحظه‌ای در حل این مشکل ندارد و نمی‌تواند نرخ بیکاری را کاهش دهد؛ زیرا از نظر آنان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به گونه‌ای موجب شده است که نیروی کار که تاکنون در اقتصاد محلی محدود مانده، در سطح بین‌المللی تحریک یابد.

خارجی واگذار گردید. بستن این گونه قراردادهای نفتی و واگذاری دیگر منابع و معادن استراتژیک کشور همگی سبب شده تا پیشینه ذهنی ناخوشایندی در مورد سرمایه‌گذاری خارجی در ایران شکل گیرد، ولی واقعیت این است که سرمایه‌گذاری خارجی جنبه‌های مثبت فراوان نیز دارد. سرمایه‌گذاری خارجی می‌تواند به حل مشکل بیکاری و ایجاد اشتغال، افزایش تولیدات و کاهش تورم، برقراری ارتباط با اقتصاد جهانی، گسترش بازارهای صادراتی و بهبود تراز پرداخت‌ها و پیشرفت در زمینه‌های تحقیق و توسعه به کشور میزبان کمک کند.

به نظر می‌رسد که با توجه به نتایج آزمونه‌های اقتصادی چندین دهه اخیر نظام‌های اقتصادی متمرکز دولتی یا بسته و با در نظر گرفتن ابتدایی‌ترین اصول و مبانی اقتصاد ملی، روشن شده باشد که برای رویارویی با مشکلات مورد اشاره راهی جز حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی و بهبود کمی و کیفی تولید ملی وجود ندارد.

۱- اهداف پژوهش:

۱-۱- یادگیری بین‌المللی

شرایط بازار به سرعت دگرگون می‌شود و تولیدکنندگان باید با نیازهای مشتریان «هماهنگ» شوند و این هماهنگی تنها از راه کوتاه شدن چرخه گردش کالا و ایجاد خدمات، ممکن می‌شود. گسترش ظرفیتهای دزونی سازمانی لازم برای هماهنگی با شرایط متغیر بازار، عامل تعیین‌کننده مهمی در امکان رقابت است. به‌دست آوردن این توانایی به اعطای همت کارکنان برای افزایش سریع پایه دانش خود و بهره‌گیری مهارت‌های لازم بستگی دارد. هر چند گزینش کارکنان «دارای شرایط»، کلید اطمینان از داشتن این گونه ظرفیت‌هاست ولی اگر محصولات، دانایی، مهارت‌ها و فن‌آوری بهبود نیابد ظرفیتهای منسوخ و از دور خارج می‌شوند.

بنابراین عملکرد هر کشوری که دارای تبادل و انتقال اطلاعات و تجربیات و فن‌آوری باشد نشان می‌دهد که گذشته از رواج نظام‌ها یا فرایندهای جدید در کشور، توسعه و دگرگونی هماهنگ با نظام تازه نیز بایسته است.

۱-۲- عاملی برای توسعه اقتصادی

تداوم رشد اقتصادی نیاز به افزایش نرخ سرمایه‌گذاری دارد، بویژه زمانی که کشور در مراحل نخستین گذار توسعه اقتصادی است. پس از جنگ ایران و عراق و همزمان با بازسازی زیربنای ایران شده، تنگناهای ارزی ناشی از بحران نفت و سیر کاهنده بهای جهانی آن کشور را با تنگنای

۲- پرسشهای تحقیق:

- ۲-۱. کدام يك از عوامل مؤثر در سرمایه گذاری خارجی از دیدگاه سرمایه گذار ارجحیت دارد؟
- ۲-۲. کدام يك از عوامل حمایتی در زمینه سرمایه گذاری خارجی ارجحیت دارد؟
- ۲-۳. کدام يك از عوامل مشوق و الزامات سرمایه گذاری خارجی ارجحیت دارد؟
- ۲-۴. عوامل مهم از دیدگاه سرمایه گذار خارجی چیست؟
- ۲-۵. ارجحیت عوامل مؤثر بر جذب سرمایه گذاران خارجی چیست؟
- ۲-۶. کدام يك از محدودیت های سرمایه گذاری خارجی ارجح است؟
- ۲-۷. ارجحیت اقدامات اصلاح برای سرمایه گذاری خارجی چگونه است؟

۳- ابزار جمع آوری داده ها:

- ۳-۱. جمع آوری اطلاعات با بهره گیری از پژوهشهای کتابخانه ای
- ۳-۲. جمع آوری اطلاعات با بهره گیری از مصاحبه
- ۳-۳. جمع آوری اطلاعات با تکمیل پرسشنامه
- ۳-۴. بهره گیری از نظرات و تجربیات کارشناسان، خبرگان و متخصصان
- ۳-۵. استفاده از روش تصمیم گیری چند معیاری Mul-tiple criteria- decision making (MCDM) که در زیر به تشریح آن می پردازیم.
- ۴- مقیاس اندازه گیری شاخص ها و اندازه گیری يك شاخص کیفی به صورت کمی
- در اندازه گیری يك مقیاس کیفی ممکن است از مقیاس های فاصله ای و رتبه ای بهره گیری شود. روش کلی در اندازه گیری يك شاخص کیفی با مقیاس فاصله ای، بهره گیری از مقیاس دوقطبی فاصله ای به شکل زیر است.

۰ ۱ ۳ ۵ ۷ ۹ ۱۰

مقیاس اندازه گیری بطور مشابه برای شاخص هایی با جنبه منفی به شکل زیر تنظیم شود.

خیلی کم کم متوسط زیاد خیلی زیاد

۱ ۵ ۷ ۱۰

باید توجه داشت که از ارزش های صفر و ده در مقیاس ها کمتر استفاده می شود و ارزش های ۲، ۴، ۶ و ۸ را می توان بعنوان ارزش های واسطه از مقیاس بالا به کار برد.

۴-۱. بی مقیاس کردن

به منظور قابل مقایسه شدن مقیاس های مختلف اندازه گیری (به ازای شاخص های مختلف) باید از روش بی مقیاس کردن Dimensionless بهره گیری کرد. روش های گوناگون بی مقیاس کردن به شرح زیر است:

الف) بی مقیاس کردن با استفاده از «نرم»:

هر عنصر (Fij) از ماتریس تصمیم گیری مفروض را به نرم موجود از ستون زام (به ازای شاخص xi) تقسیم می کنیم. یعنی:

$$n_{ij} = \frac{r_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^m r_{ij}^2}}$$

ب) بی مقیاس کردن خطی:

هر ارزش (rij) را بر بیشترین اندازه موجود از ستون زام (به ازای جنبه مثبت برای همه شاخص ها) تقسیم می کنیم. یعنی:

$$n_{ij} = \frac{r_{ij}}{r_j^*} \quad \text{که در آن } r_j^* = \text{MAX} r_{ij}$$

سرانجام در صورتی که شاخص هایی با جنبه مثبت و جنبه منفی به گونه ممزوج با یکدیگر بکار روند، جنبه منفی با معکوس کردن آن به جنبه مثبت تبدیل می شود.

ج) بی مقیاسی فازی:

این بی مقیاسی برای يك شاخص (xi) با جنبه مثبت عبارتست از:

$$n_{ij} = \frac{r_{ij} - r_j \text{MAX}}{r_j^* - r_j \text{MAX}}$$

۴-۲. ارزشیابی اوزان (Wi) برای شاخص ها

۴-۲-۱) روش آنتروپی

ابتدا ماتریس تصمیم گیری را به صورت زیر در نظر می گیریم:

شاخص \ گزینه	X1	X2	...	Xn
A1	r11	r12	...	r1n
A2	r21	r22	...	r2n
.
Am	rm1	rm2	.	rmn

خیلی زیاد زیاد متوسط کم خیلی کم

اندازه گیری بالا برای شاخص هایی با جنبه مثبت مطلوبتر است. به گونه ای که عدد صفر مشخص کننده کمترین و عدد ۱۰ مشخص کننده بیشترین ارزش ممکن، از شاخص مورد نظر است. همچنین نقطه وسط، نقطه شکست مقیاس بین مساعدها و نامساعدهاست.

گام پنجم) محاسبه نزدیکی نسبی A_i به راه حل ایدئال که به شکل زیر تعریف می کنیم:

$$CL_i^+ = \frac{d_i^-}{(d_i^+ + d_i^-)}; 0 \leq CL_i^+ \leq 1 = i = 1, 2, \dots, m$$

گام ششم) رتبه بندی گزینه ها بر اساس ترتیب نزولی

۵) یافته های تحقیق

الف) عوامل مؤثر در سرمایه گذاری خارجی، پس از تجزیه و تحلیل با بهره گیری از نمونه مربوطه در جدول ۵-۱ رتبه بندی شده اند.

هر چند همه عوامل مؤثر در امر سرمایه گذاری خارجی در جدول ۵-۱ دارای اهمیت است ولی چون هدف ما تعیین ارجحیت این عوامل است همان گونه که می بینیم سود و بازدهی در ارجحیت اول قرار دارد، زیرا سرمایه گذاری و انتقال سرمایه به گونه مستقیم تابع سود است. هر کشور می کوشد سرمایه را به مناطقی صادر کند که سرمایه گذاری در آنجا سود آورتر است. رتبه دوم به بار بدهی خارجی داده شده است. بار بدهی خارجی که بوسیله نسبت بازپرداخت اصل و فرع و نسبت بدهی خارجی به تولید ناخالص داخلی اندازه گیری می شود، می تواند اثر منفی زیادی بر نرخ سرمایه گذاری داخلی و سرمایه داشته باشد. رتبه سوم از آن مالیاتها است؛ بدین سبب که از جمله عوامل مورد نظر

جدول (۵-۱) ارجحیت عوامل مؤثر در سرمایه گذاری خارجی

رتبه	عوامل مؤثر در سرمایه گذاری خارجی	معیار
۱	سود و بازدهی	A2
۲	بار بدهی خارجی	A6
۳	مالیات ها	A7
۴	انگیزه های اقتصادی، مالی و فنی	A1
۵	اختلاف نرخ بهره	A3
۶	دگرگونی نرخ ارز و نظام ارزی مشخص	A5
۷	دگرگونی قیمت های داخلی	A4
۸	انتقال فن آوری و حق ثبت بین المللی	A8

جدول (۵-۲) ارجحیت عوامل حمایتی برای سرمایه گذاری خارجی

رتبه	عوامل حمایتی	معیار
۱	بیمه سرمایه گذار	A1
۲	بازارهای پولی و مالی مناسب	A4
۳	قوانین سهل و آسان	A5
۴	حمایت های دولت	A2
۵	سیاست های تجاری و حمایت از صنایع	A3

محتوی اطلاعات موجود از این ماتریس را ابتدا به صورت نرمالیزه شده (P_{ij}) در زیر حساب می کنیم:

$$P_{ij} = \frac{r_{ij}}{\sum_{i=1}^m r_{ij}}; \forall i, j$$

و برای E_j از مجموعه P_{ij} ها به ازای هر مشخصه خواهیم داشت:

$$E_j = k \sum_{i=1}^m [P_{ij} Lnp_{ij}] \forall j$$

بطوری که $k = \frac{1}{Lnm}$ به دست می آید.

اینک نبود اطمینان یا درجه انحراف (d_j) از اطلاعات ایجاد شده به ازای شاخص زام بدین قرار است:

$$d_j = 1 - E_j; \forall j$$

و برای اوزان (w_j) از شاخص های موجود خواهیم داشت:

$$w_j = \frac{d_j}{\sum_{j=1}^n d_j}; \forall j$$

۲-۲-۴) روش (Topsis) برای اولویت بندی

similarity to ideal solution (Topsis)

گام اول) تبدیل ماتریس تصمیم گیری موجود به یک ماتریس «بی مقیاس شده» با بهره گیری از:

$$n_{ij} = \frac{r_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^m r_{ij}^2}}$$

گام دوم) ایجاد ماتریس بی مقیاس وزین با مفروض بودن بردار W به عنوان ورودی به الگوریتم، یعنی:

$$W = \{W_1, W_2, \dots, W_n\} \quad (DM \text{ از } DM)$$

$$V = ND.W_n$$

گام سوم) مشخص کردن راه حل ایدئال و راه حل ایدئال منفی برای گزینه ایدئال مثبت (A^+) و ایدئال منفی (A^-) تعریف می کنیم.

$$A^+ = \{ \text{Max } V_{ij} \mid j \in J, (\text{min } V_{ij} \mid j \in J, i=1, 2, \dots, m) \}$$

$$= \{V_1^+, V_2^+, \dots, V_j^+, \dots, V_n^+\}$$

$$A^- = \{ \text{Min } U_{ij} \mid j \in J, (\text{min } V_{ij} \mid j \in J, i=1, 2, \dots, m) \}$$

$$= \{V_1^-, V_2^-, \dots, V_j^-, \dots, V_n^-\}$$

گام چهارم) محاسبه اندازه جدایی (فاصله)

فاصله گزینه Z ام با ایدئالها بهره گیری از روش اقلیدسی بدین قرار است:

$$d_i^+ = \left\{ \sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_j^+)^2 \right\}^{1/2}, i = 1, 2, \dots, m$$

$$d_i^- = \left\{ \sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_j^-)^2 \right\}^{1/2}, i = 1, 2, \dots, m$$

جدول (۵-۳) ارجحیت مشوق‌ها و الزامات سرمایه‌گذاری خارجی

رتبه	مشوق‌ها و الزامات سرمایه‌گذاری خارجی	معیار
۱	حق مالکیت	A3
۲	تضمین ملی نشدن تحت هیچ شرایطی	A4
۳	آزاد بودن انتقال وجوه درآمد بعد از مالیات به خارج از کشور	A9
۴	حذف حقوق و عوارض گمرکی در سهم آورده غیر نقدی	A8
۵	افزایش کیفیت نیروی کار	A10
۶	زدودن قوانین و مقررات دست و پاگیر	A5
۷	جبران خسارت در صورت اقدامات نامناسب دولت	A7
۸	یکسان بودن نحوه عمل با سرمایه‌گذاران خارجی همانند داخلی	A6
۹	حمایت‌های همه‌جانبه قانونی	A2
۱۰	معافیت مقررات و قوانین مالیاتی	A1
۱۱	کارایی بازارهای سرمایه	A11

جدول (۵-۴) ارجحیت عوامل مهم از دیدگاه سرمایه‌گذار خارجی

رتبه	عوامل مهم از دیدگاه سرمایه‌گذار خارجی	معیار
۱	دسترسی به مواد اولیه	A9
۲	زمینه‌های قانونی و مقرراتی	A5
۳	دسترسی به منابع	A6
۴	چشم‌انداز سود	A1
۵	دسترسی به بازار	A2
۶	ثبات سیاسی و اجتماعی	A3
۷	دسترسی به منابع مالی	A7
۸	کیفیت نیروی کار	A4
۹	دسترسی به تکنولوژی	A8

جدول (۵-۵) ارجحیت عوامل مؤثر بر جذب سرمایه‌گذاران خارجی

رتبه	عوامل مؤثر بر جذب سرمایه‌گذاران خارجی	معیار
۱	اطمینان نسبت به اصل سرمایه و تأمین سود مورد انتظار	A1
۲	ثبات نسبی نرخ ارز	A3
۳	نبودن یک محیط تورمی	A2
۴	معافیت‌های مالیاتی	A4

جدول (۵-۶) ارجحیت محدودیت‌های سرمایه‌گذاری خارجی

رتبه	محدودیت‌های سرمایه‌گذاری خارجی	معیار
۱	موانع پیوستن ایران به از گانه‌های سرمایه‌گذاری خارجی	A5
۲	زمینه‌های فرهنگی	A1
۳	موانع اقتصادی	A3
۴	موانع قانونی	A4
۵	موانع سیاسی	A2

سرمایه‌گذاران در نقل و انتقال سرمایه بین کشورها، مقدار مالیات‌ها می‌باشد. زیرا سرمایه‌گذاران بیشتر به درآمد حاصل از سرمایه‌گذاری بعد از کسر مالیات توجه دارند تا درآمد غیرخالص آن.

رتبه چهارم و پنجم به ترتیب از آن انگیزه‌های اقتصادی، مالی و فنی و اختلاف نرخ بهره است. توضیح اینکه نرخ بهره قیمتی است که باید برای اخذ وام پرداخت شود و در رتبه‌بندی عوامل مؤثر مشاهده می‌شود که انتقال فن آوری و حق ثبت بین المللی هشتمین رتبه را به دست آورده با این توضیح که انتقال فن آوری، شامل انواع مهارت‌های مربوط به مدیریت، سازماندهی تولید، آموزش پرسنل فنی و بازاریابی است.

ب) در پاسخ به پرسش دوم یعنی «عواملی که موجب حمایت سرمایه‌گذار و تقویت انگیزه‌های اقتصادی، مالی و فنی می‌شود» جدول (۵-۲) به دست آمده است.

چنانکه جدول ۵-۲ نشان می‌دهد ارجحیت عوامل حمایتی در دره اول با «بیمه سرمایه‌گذار» است و این بیانگر آن است که بیمه سرمایه‌گذاری خارجی می‌تواند سبب تشویق او شود. (بیمه سرمایه‌گذار در برابر خطرات احتمالی آینده است) در مجموع اگر سرمایه‌گذار با خطرانی مانند سلب مالکیت و نبود امنیت روبه‌رو شود، اقدام به سرمایه‌گذاری نخواهد کرد. رتبه دوم به بازارهای پولی و مالی مناسب اختصاص یافته است. بازارهای پولی و مالی منسجم‌تر و وسیع‌تر، دارای محدودیت‌های کمتر، فن آوری ارتباطی قوی‌تر و تأسیسات مناسب‌تر، جریان نقل و انتقال سرمایه را به سادگی امکان‌پذیر می‌سازد. قوانین سهل و آسان نیز دارای رتبه سوم است و رتبه آخر به سیاست‌های تجاری و حمایت از صنایع داده شده است.

ج) در پاسخ به پرسش مربوط به «مشوق‌ها و الزامات سرمایه‌گذاری خارجی» جدول ۵-۳ تهیه شده است.

ز) ارجحیت اقدامات اصلاحی لازم در فراهم آوردن زمینه سرمایه‌گذاری خارجی در جدول ۵-۷ آمده است.

منابع و مآخذ:

۱. اصغرپور، محمدجواد. تصمیم‌گیری‌های چند معیاره. تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ، ۱۳۷۷.
 ۲. انصاری، احمدرضا. سرمایه‌های فیزیکی خارجی و روشهای جذب آن. تهران، معاونت امور اقتصادی و دارایی، ۱۳۷۴.
 ۳. حکمت، آزاد. تنگناهای موجود در سرمایه‌گذاری بخش خصوصی. (پایان‌نامه فوق لیسانس مدیریت صنعتی با گرایش مالی) به راهنمایی دکتر احمد جعفر نژاد (دانشگاه آزاد ۱۳۷۸)
 ۴. جلالی، سعید. قانون برنامه سوم در نظم حقوقی کنونی تهران. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، ۱۳۸۰.
 ۵. شیبانی، ضیاء. سرمایه‌گذاری بین‌المللی. (پایان‌نامه دکترای حقوق تهران-دانشگاه تهران، دانشکده حقوق ۱۳۳۸)
 ۶. عباسیان، پرویز. بازار سرمایه در ایران. (پایان‌نامه فوق لیسانس اقتصاد. تهران، دانشگاه تهران، دانشکده اقتصاد، ۱۳۵۱)
 ۷. قادری، طاهر. صنعتی شدن و توسعه. تهران، دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۷۷.
 ۸. گلریز، حسن. فرهنگ توصیفی لغات. تهران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۸.
 ۹. مجموعه مقالات، همایش توسعه صادرات غیرنفتی ایران، تبریز، اتاق بازرگانی، صنایع و معادن، ۱۳۷۹.
 ۱۰. وکیل‌الرعیایا، یونس «بررسی مشکلات و موانع جذب سرمایه‌گذاری خارجی در ایران» فیروزکوه، دانشگاه آزاد اسلامی، همایش مدیریت نوین، خردادماه ۱۳۸۲.
 ۱۱. وکیل‌الرعیایا، یونس. شناخت زمینه‌های سرمایه‌گذاری خارجی و ارائه راهکارهای مناسب جهت جذب آن. سمنان: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی. فروردین ۱۳۸۳.
 ۱۲. هاشمیان اصفهانی، مسعود. تعیین اولویت‌های سرمایه‌گذاری صنعتی. تهران، مؤسسه مطالعات پژوهش‌های بازرگانی، ۱۳۷۸.
13. [Http:// www. Tread port.com](http://www.Treadport.com) 2000-
14. UNCTAD-ORG "Statistics. Forieign Direct Investent Inflows" In Individual Countries. (1997-2002).

جدول (۵-۷) اقدامات اصلاحی

رقبه	اقدامات اصلاحی	معیار
۱	اجرای مقررات جدید سرمایه‌گذاری خارجی و افزایش سهم شرکای خارجی	A6
۲	تشویق ایرانی‌های ساکن خارج برای بازگشت و سرمایه‌گذاری در داخل	A3
۳	کاهش سهم دولت در مالکیت‌های خصوصی	A4
۴	پیوستن به ارگانهای سرمایه‌گذاری خارجی	A2
۵	لغو محدودیت سرمایه‌گذاری خارجی در تمامی زمینه‌های صنعتی و خدماتی	A5
۶	اعلام سیاست درهای باز	A1

چنانکه جدول ۵-۳ نشان می‌دهد ارجحیت مشوق‌ها و الزامات سرمایه‌گذاری خارجی از عواملی چون حق مالکیت زمین، تضمین ملی نشدن دارایی‌ها در هیچ شرایطی آغاز و سرانجام در رتبه یازدهم به کارایی بازارهای سرمایه ختم می‌شود.

د) در پاسخ به این پرسش که «سرمایه‌گذار خارجی برای کدام یک از موارد زیر اهمیت بیشتری قائل است؟» جدول ۵-۴ تنظیم شده است.

در جدول ۵-۴ ارجحیت عوامل مهم از دیدگاه سرمایه‌گذار خارجی از رتبه یک تا ۹ مرتب شده است.

ها در پاسخ به پرسش «مربوط به عوامل مؤثر بر جذب سرمایه‌های خارجی» ارجحیت آن‌ها در جدول ۵-۵ آمده است.

و) در پاسخ به این پرسش که «سرمایه‌گذار خارجی در کدام یک از موارد زیر بیشتر با مشکل مواجه است؟» جدول ۵-۶ تنظیم شده است.

چنانکه در جدول ۵-۶ مشاهده می‌شود رتبه اول را موانع پیوستن ایران به ارگانهای سرمایه‌گذاری خارجی مانند مؤسسه تضمین سرمایه‌گذاری چندجانبه (MIGA) مرکز بین‌المللی حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری (ICSID) و سازمان تجارت جهانی (WTO) به دست آورده و دیگر محدودیت‌ها در